Archív

N Á B O Ž E N S T V O A S Ú Č A S N O S Ť

N a S

4/1988

samizdat.sk

O B S A H

Zakončenie mariánskeho roka - Vatikán 1
Mariánsky rok 1987/88 na Slovensku 1
Ukrajinskí katolíci slávia milénium 6
25 rokov Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme 7
List c. b. Hrušovskému z príležitosti výročia založenia SÚSCM 10
Marianka 12
Vyhlásenie českých a slovenských katolíkov k 70. výročiu vzniku ČSR 14
Otec Šmálik osemdesiatročný 16
O jednom svedectve 20
Správy zo sveta 21

Z a k o n č e n i e m a r i á n s k e h o r o k a

Vatikán

Na slávnosti Nanebovzatia Panny Márie zakončil Ján Pavol II. pri pontifikálnej sv. omši vo svätopeterskej bazilike Mariánsky rok. Latinská sv. omša bola obohatená pôsobivými prvkami obradov východných cirkví. Najprv sa vyšlo procesiou k obrazu Panny Márie, uctievanej v chráme Santa Maria Maggiore, ktorý bol pri tejto príležitosti vystavený pri hlavnom oltári svätopeterskej baziliky. V homílii Sv. Otec pripomenul hlavné myšlienky Mariánskeho roka. Po sv. prijímaní predniesol rozlúčku s týmto rokom:

"Raduj sa, nebies Kráľovná, buď pozdravená, zvrchovaná svätá Žena! Mariánskym rokom, ktorý práve zakončujeme, Cirkev bola povolaná, nielen aby si pripomenula všetko, čo v minulých dejinách dosvedčuje celkom zvláštnu materskú spolupráca Božej Matky na spásonosnom Kristovom diele, ale tiež aby sama zo svojej strany pripravovala pre budúcnosť cesty k tejto spolupráci, pretože koniec 2. kresťanského tisícročia otvára nové obzory a súčasne tiež obracia náš pohľad k Vykupiteľovej Matke. V týchto rokoch si prajeme obracať sa celkom zvláštnym spôsobom k tej, ktorá v nočných temnotách čakania na príchod Božieho Slova začala žiariť ako skutočná Hviezda ranná, a to ďalším vyznávaním hodnôt, ktorým dali vzniknúť skúsenosti z Mariánskeho roka, ktorý práve končí, a tiež štúdiom, evanjelizáciou, láskou a kultúrou. Odovzdajme odo dneška s plnou dôverou do bdelej správy svätej Panny Márie, Sestry a Matky Cirkvi, koniec 2. tisícročia a vyhliadky na tretie s vedomím, že naším skutočným cieľom je Božie Kráľovstvo, ktoré vlastne začalo nanebovstúpením Ježiša Krista a telesným nanebovzatím Panny Márie a ktoré prebieha súčasnými dejinami a je zároveň ich vyvrcholením a koncom. Tretie tisícročie v každom prípade pre nás zostáva veľmi podnetné, lebo nás vedie k tomu, aby sme s nádejou hľadeli do budúcnosti. Svätá Panna Mária je vodkyňou na tejto novej ceste do budúcnosti, na ktorú sa vydávame spolu s ňou ako pútnici k večnosti. Svätá Mária, Panna našich počiatkov, s plnou dôverou Ťa vzývame na nepokojnom prahu 3. tisícročia života svätej Kristovej Cirkvi. Ty sama si už cirkev, pokorný stánok Božieho slova. Milostivo doprevádzaj naše kroky vykúpeného ľudstva, túžiaceho po mieri. Naplň naše srdce prosbou a istotou, že drak nie je silnejší, ako Tvoja krása. Ty krehká a večná Žena, spasená prvá zo všetkých a priateľka všetkého tvorstva, ktoré doposiaľ stená a dúfa v tomto pozemskom svete. Amen."

M a r i á n s k y r o k 1 9 8 7 / 8 8 n a S l o v e n s k u

Podať súhrnnú stručnú informáciu a výstižné hodnotenie Mariánskeho roka nie je ľahká úloha. Očakávam, že mnohý čitateľ si povie: to a to v článku chýba, tá informácia je nepresná, s tým názorom nesúhlasím... bohužiaľ, výber a názor je vždy subjektívny. Ďalej pozorný čitateľ tu nájde často celé pasáže prevzaté z materiálov o Mariánskom roku (ďalej len MR) z náboženských samizdatov (NaS, RoS, mesačné témy..), iný zas ozvenu svojich pripomienok. Z tohto hľadiska možno tento článok považovať za kolektívne dielo.

Slovenskí katolíci prijali s radosťou, ba možno povedať s nadšením vyhlásenie Mariánskeho roka Svätým Otcom Jánom Pavlom II. a ohlásenie mariánskej encykliky.

I. Oficiálne vedenie Cirkvi na Slovensku
sa pomerne včas a aktívne zaangažovalo vo veci Mariánskeho roka. Uvediem tu hlavné prvky tohto zaangažovania sa:

1. Slávnostné otvorenie Mariánskeho roka na Turice 7. 6. 1987 bolo:
- pre trnavskú arcidiecézu v Šastíne. Posledný raz sme tu videli a počuli kázeň o. b. Gábriša;
- pre banskobystrickú diecézu na Starých Horách - o.b. Feranec;
- pre spišskú diecézu na Mariánskej Hore v Levoči - o. Klučár;
- pre gréckokatolícku diecézu v Rafajovciach - o. ordinár J. Hirka.

2. Zbor ordinárov Slovenska vydal počas Mariánskeho roka 6 pastierských listov:
- k otvoreniu MR - Katolícke noviny (ďalej KN) č. 23 zo 7. júna 1987,
- k sviatku Narodenia P. Márie - KN 36 zo 6. septembra 1987,
- k sviatku Nepoškvrneného Počatia P.M. - KN 49 zo 6. decembra 1987,
- k sviatku Hromnic (Očisťovania P. M.) - KN 6 zo 7. februára 1988,
- k sviatku Zvestovania P. Márie - KN 12 z 20. marca 1988,
- k zakončeniu MR - k sviatku Nanebovzatia P.M. - KN 33 zo 14. 8. 1988.

Vo všetkých týchto pastierských listoch boli pekné citáty z encykliky Sv. Otca Redemptoris Mater.

3. Katolícke noviny uverejňovali úvahy o. b. Feranca k jednotlivým invokáciám z Loretánskych litánií, dodnes uverejňujú články z pera prof. A. Bagina o mariánskych obrazoch a iné články od rôznych autorov s mariánskou tématikou.

4. Jednotliví diecézni správcovia svojimi obežníkmi dali kňazom pokyny pre slávenie MR vo svojich diecézach a vyhlásili miesta a podmienky, kde bolo možné získať úplné odpustky MR. Škoda, že tieto informácie neboli dané aj Božiemu ľudu súhrnne cez KN. V mnohých farnostiach - v závislosti na iniciatíve miestnych duchovných - sa uskutočnili pekné Mariánske dni, inde zas zasvácovanie jednotlivcov, rodín, spoločenstiev a nakoniec celých farností Panne Márii.

5. Tiež je škoda, že správcovia diecéz na malom Slovensku sa nedohodli na jednotnom zakončení MR. Zakončenie je dokonca trojaké:
- v trnavskej arcidiecéze: vo farnostiach 15. septembra, ústredne - v nedeľu 18. septembra v Šastíne;
- v ostatných rím. kat. diecézach: ako inde vo svete - na sviatok Nanebovzatia P. Márie resp. v nedeľu 14. augusta 1988;
- v gréckokatolíckej diecéze: MR sa skončí 8. dec. 1988 (predĺženie bolo schválené Rímom podobne ako pre pražskú cirkevnú provinciu).

6. Bohužiaľ až po skončení MR sa dostal kňazom Liturgický obežník s 11 omšovými formulármi o Prebl. Panne Márii - výber z kolekcie 46 mariánskych omší vydanej Rímom pre MR roku 1987. Úradný preklad encykliky o Panne Márii Redemptoris Mater vyšiel až v septembrovom čísle Duchovného pastiera (č. 7/1988). Isteže, oboje sa dá využiť aj po skončení MR.

II. Zástupcovia katolíckych hnutí na Slovensku sa dohodli, že prispejú k prehĺbenému prežívaniu MR na Slovensku dvomi formami:

1. Na každý mesiac MR bola zvolená istá téma s tým, že na túto tému vypracuje niektoré hnutie dvojstránkovú úvahu, ktorá sa rozšíri medzi všetky spoločenstvá a tieto ju budú meditovať, študovať, prediskutovávať a súčasne tá téma bude hlavným úmyslom modlitieb v príslušnom mesiaci. Podľa dohody vyšli tieto témy:

jún 1987	:	Mária a Svätý Duch
júl	:	Prehĺbme svoje zasvätenie Nepoškvrnenému Srdcu P. Márie
august	:	Mária a Božie slovo (Písmo sv.)
september	:	Sedembolestná - Patrónka nášho národa a najmä chorých
oktober	:	Ruženec - zdroj sily
november	:	Mária a obnova mládeže
december	:	Mária a obnova rodín

január 1988:		Mária - Matka jednoty (ekumenizmus)
február	:	Mária a obnova rehoľ a sekularnych institutov
marec	:	Mária a naša živá viera
apríl	:	Mária a obnova kňazov
máj	:	Mária - Matka misií
jún	:	Mária - Matka biskupov a najmä Sv. Otca
júl	:	Mária - Matka celej Cirkvi
august	:	Završenie časov - víťazstvo Panny Márie.

2. V súlade s výzvou Sv.Otca, aby veriaci v MR hojnejšie putovali do marianskych svätýň, bol vypracovaný zoznam zvlášť odporučaných púti - po jednej v každom mesiaci (okrem zimy). Z rekordnej účasti na týchto putiach možno súdiť, že ozaj mnohí slovenskí katolíci, a to najmä mladí, prijali tento "kalendár celonárodnych pútí" za svoj. Napriek tomu boli hojne navštívené aj ostatné marianske pútnické miesta, najmä veriacimi z okolia.

Preferované "celonárodné" púte (obyčajne s celonočným programom zo soboty na nedeľu) boli:

1987: 6/7. júna (Turice) - Šaštín
4/5. júla (Navštívenie P. Márie) - Levoča
22/23. augusta (Nanebovzatie P. Márie) - Ľutina (gr.kat.)
19/20. septembra (Sedembolestnej P. Márie) - Šaštín
3/4. októbra - Obišovce, 11. okt. - Marianka (Ružencová P. Mária)
14/15. a 21. novembra (záver novény, Obetovanie P. Márie) - Trnava

1988: 14/15. mája (výročie fatimského zjavenia) - Marianka, Kruž. Huta
ale aj 21/22. mája (Turice) - Šaštín, Staré Hory
11. júna (Nepoškvrneného Srdca P. Márie) - Staré Hory, Vranov n.T.
16/17. júla (P. Márie Karmelskej) - Gaboltov, ale aj Topoľčianky
ale aj 2/3. júla Levoča - púť s najväčším počtom účastníkov vôbec
13/14. augusta (Nanebovzatie P. Márie) - Nitra-Kalvária.

Vzhľadom na predĺženie MR možno do tohto zoznamu zaradiť aj púť v Marianke 10/11. septembra a záverečnú púť MR v Šaštine 17/18. sept. 1988, ako aj púť gréckokatolíkov do Ľutiny, pri ktorej o. ordinár J. Hirka oznámil radostnú zvesť, že Sv. Otec povýšil túto svätyňu na "baziliku minor".

Na zimné mesiace 1987/88 vzhľadom na počasie neboli propagované "celonárodné" púte. Zdá sa však, že Panna Mária si želala ešte aj púť k svojmu Nepoškvrnenému Počatiu. Došlo k nej podivným spôsobom: rozšírila sa fáma, že 8. decembra prídu dve z "vidiacich" detí z Medžugoria sa žiadosť P. Márie sa modliť do Turzovky. To malo za následok, že 8. dec. (vo všedný deň!) vykonali si púť do Turzovky stovky, možno tisíce veriacich z celého Slovenska a - ako je tam bežné - aj z Moravy. Hoci výstup (a ešte viac zostup) na neoficiálne pútnické miesto v horách po zľadovatelom chodníku bol namáhavý a deti z Medžugoria tam neboli, nálada pútnikov bola výborná, nikto nelutoval, že tam prišiel. Panna Mária zabezpečila krásne počasie a darovala účastníkom hlboký duchovný zážitok.

O niektorých pútiach boli správy v KN, o skoro všetkých celonárodných pútiach priniesli výstižné správy samizdatové časopisy NaS, RoS a iné, alebo sa šírili ako separáty. Okrem toho NaS v sérii článkov uverejnil históriu všetkých významnejších marianskych pútnických miest na Slovensku.

Slovenské vysielanie Vatikánskeho rozhlasu a iné zahraničné vysielačky výstižnými správami o pútiach umožnili aj chorým, starým a iným, ktorí na púť nemohli prísť, urobiť si predstavu o atmosfére na pútiach a duchom sa ich zúčastniť.

Pútnici oceňujú, že niektorí správcovia pútnických svätýň prijali konštruktívne pripomienky a zlepšili usporiadateľskú službu, zaviedli viditeľné znaky ukazujúce veriacim, kde sa podáva sv. prijímanie, zlepšili akustiku, informácie o programe, šipky k prvej pomoci, vode, WC... , v Nitre prvý raz na Slovensku zaviedli uličky deliace masu pútnikov na sektory. Tiež oceňujú, že v nočných programoch bol zredukovaný počet sv. omší, čo umožnilo spestriť program a že sa upustilo od celonočného vyloženia Najsv. Sviatosti.

Veriaci účastníci svorne tvrdia, že programy boli na úrovni, a teda

výhrady voči nim z ktorejkoľvek strany (napr. aj KN č. 35/88) sú neopodstatnené.

III. Nasleduje chronologický prehľad významných udalostí na Slovensku zasadený do celosvetového rámca. Mnohé z týchto udalostí možno považovať za Božie dary udelené rukami P. Márie ako odpoveď na nesmierny prúd modlitieb a obetí prinášaných v MR našimi veriacimi:
- V októbri 1987 bola celosvetová biskupská synoda v Ríme o povolaní a poslaní laikov v Cirkvi a vo svete, ktorej Sv. Otec pripisuje historický význam v dejinách Cirkvi tohto storočia. Nás Slovákov vyznačil neúmernou priazňou v porovnaní s tolkými väčšími národmi, keď z maličkého Slovenska vymenoval za člena synody Mons. J. Hirku a za auditora synody laika Dr. S. Krčméryho. Keď štát týmto nedovolil vycestovať, vyvolalo to vlnu protestov vo svete. Počas biskupskej synody bol kardinál Tomášek, jediný jej účastník z Československa, aj na návšteve ad limina u Sv. Otca, a to ako jediný z piatich biskupov pôsobiacich v ČSSR so štátnym súhlasom. Sv. Otec vo svojom prihovore otvorene poukázal na ťažké položenie cirkvi v Československu, ktoré podľa jeho vyjadrenia nemá obdobu v krajinách s kresťanskou tradíciou.
- 13. novembra 1987 zastihla slovenskú cirkev ťažká strata - zomrel o. b. Mons. Július Gábriš, veľký šíriteľ marianskej úcty, biskup verný Sv. Otcovi a rešpektujúci dekrét "Quidam episcopi". Za skoro 10 rokov od zriadenia slovenskej cirkevnej provincie Pavlom VI. (30. decembra 1977) štátna správa nedokázala súhlasiť, aby b. Gábriša mohol Sv. Otec menovať sídelným trnavským arcibiskupom. V sústrastnom telegrame Ján Pavol II. oznámil, že ho menuje arcibiskupom ad personam (in memoriam).

Osobnosť biskupa Gábriša ocenili svojou prítomnosťou na pohrebe vysoké cirkevné osobnosti, najmä arcib. Silvestrini, Colassuono, kardináli König, Tomášek, Meisner a iní.
- Hneď 14. novembra 1987 zvolili konzultori trnavskej arcidiecézy podľa cirkevného práva za dočasného správcu diecézy o. Jána Sokola. Hoci štátna správa si želala na toto miesto iných kňazov, nakoniec ustúpila a o. Sokol sa mohol ujať funkcie.
- 8. decembra 1987 na sviatok Nepoškvrneného Počatia P. Márie bola po desiatkach rokov márnych pokusov a vyjednávaniach podpísaná prvá dohoda medzi superveľmocami o obmedzení a čiastočnom zničení rakiet dvoch tried.
- Od 4. 1. 1988 sa na výzvu kardinála Tomáška rozbehla najväčšia podpisová akcia nielen v našom štáte, ale vôbec vo východnom bloku, za plnšiu slobodu Cirkvi a skončenie jej ponižujúceho postavenia. Do apríla 1988 sa nazbieralo vyše pol milióna podpisov napriek zastrašovaniam zo strany úradov a prekážkam aj zo strany niektorých cirkevných predstaviteľov.
- Zo slovenských biskupov túto akciu podporil a k nej sa pridal jedine o. b. Korec. Koncom októbra 1987 napísal o. J. Ch. Korec list redakcii Rudého práva, v ktorom protestoval proti ohováraniu Mons. Hirku a Dr. Krčméryho a proti tomu, že nemohli vycestovať na synodu do Ríma. Na 14 stranách ďalej zhrnul históriu prenasledovania cirkvi na Slovensku za posledných 40 rokov. Tento list bol opisovaný a študovaný najmä mládežou a otvoril mnohým oči. O. b. Korec tak vydal krásne svedectvo a príklad. Na Slovensku sa nazbieralo pod kardinálovu výzvu aspoň 300 000 podpisov.
- Požiadavky väčšej náboženskej slobody, ale aj iných občianskych práv podporila manifestácia na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave na sviatok Zvestovania Pána 25. marca 1988. Napriek brutálnemu postupu polície tisíce veriacich vydržali na námestí hrdinsky so sviečkami v ruke a ružencom na perách stanovenú polhodinu.
- 19. mája došlo k dohode medzi Vatikánom a Československom o menovaní troch biskupov - 2 sväticiach pre Prahu a o. J. Sokola za apoštolského administrátora trnavskej arcidiecézy. Jeho konsekrácia sa konala 12. júna 1988 v Trnave.

Hlavný sväteľ arcib. Colasuonno pritom prvý raz na čs. pôde predniesol požiadavky riešiť otvorené problémy medzi Cirkvou a štátom.
- Z hľadiska celosvetového významné boli oslavy milénia kresťanstva v Rusku v júni 1988, na ktorých sa zúčastnila aj mnohopočetná katolícka delegácia. Zdá sa, že duchovný vývoj v Sovietskom zväze ide ešte rýchlejšie a zásadnejšie, lebo napr. za celých 70 rokov od Októbrovej revolúcie až v tomto Mariánskom roku

prvýkrát vysielala sovietska televízia priamym prenosom veľkonočnú liturgiu Vzkriesenia. Až teraz sa i z najvyšších miest priznalo doterajšie prenasledovanie a diskriminácia veriacich s prísľubom nápravy (Gorbačov cirkevným delegáciám 29. 4. 1988).

V tomto roku oslavujú jubileum kresťanstva aj Litovci - 600 rokov.

- V MR Sv. Otec nám poskytol ďalšie prejavy svojej mimoriadnej priazne. Okrem spomínaného menovania 2 účastníkov bisk. synody zo Slovenska, poslal 3. júla 1988 pozdrav levočským pútnikom,
- gréckokatolícku mariánsku svätyňu v Lutine povýšil na baziliku minor (prvú baziliku - Šaštín - nám dal Pavol VI., druhú - Levoču - tento Sv. Otec),
- v rámci osláv 25. výročia založenia Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme (konali sa od 29. 9. do 2. 10. 1988, po návrate Sv. Otca z Južnej Afriky) prijal Sv. Otec asi 600 Slovákov na špeciálnej audiencii (SÚSCM bol založený 15. septembra 1963).
- Na sviatok Nanebovzatia P. Márie (podľa východného kalendára) 28. 8. 1988 bola v ZSSR po 43 rokoch prvá verejná gr.kat. svätá omša v Imstičeve (bývalá Podkarpatská Rus).

IV. Pokus o zhodnotenie MR.

Z rozličných symptómov usudzujem, že MR priniesol na Slovensku veľké duchovné ovocie:

- možno hovoriť o množstve konverzií, krstov mladých ľudí, spovedí po mnohých rokoch. Bolo by zaujímavé pokúsiť sa evidovať neobyčajné uzdravenia alebo nevysvetliteľné predĺženia života či naopak nečakané úmrtia predchádzané prijatím sviatosti pokánia. Pastiersky list českých ordinárov k Novému roku 1988 obsahuje výzvu veriacim, aby sa podelili o svoje skúsenosti na námet "Mária v mojom živote" a takéto prípady napísali a zaslali svojmu duchovnému správcovi. Myslím, že túto výzvu by sme mali prijať aj my na Slovensku. Zbierka takých prípadov by bola ďalšou oslavou Boha i Jeho poníženej služobnice - našej nebeskej Patrónky,
- o duchu kajúcnosti svedčili obrovské zástupy pred spovednicami (Levoča, Nitra...)
- na Slovensku sa udržalo, možno prehĺbilo skutočné putovanie peši aspoň v záverečnej časti trasy, pútnici šli v procesiách za krížom, čím verejne vyznávali svoju vieru,
- prehĺbil sa vzťah k Panne Márii, overila sa naša staročná mariánska úcta a zažívala sa Jej ochrana, čo tiež priviedlo ku konverzii mnohých, čo prišli iba z akejsi zvedavosti, bez skutočnej viery,
- posilnilo sa vedomie jednoty slovenskej cirkvi, ale aj porozumenie pre jednotu s bratmi z českých zemí a iných krajín,
- hlboké zážitky priniesla mnohým mladým stretnutie s o. b. Korcom počas nočných vigílií,
- posilnil s duch jednoty s celou Cirkvou a špeciálne duch vernosti a lásky voči Sv. Otcovi, aj vďaka jeho vyššie spomenutým prejavom priazne voči nášmu národu,
- vzrástol duch nebojácnosti aj u pastoračných kňazov. Krásny príklad dali najmä kňazi košickej diecézy, keď napísali prezidentovi republiky, aby umožnil menovanie biskupa pre Košice, ďalej listom predsedovi vlády vyjadrili solidaritu s manifestantmi v Bratislave, a konečne keď dali výzvu k modlitebnej aktivite kňazov i laikov.

Za tento rok je viditeľný, ba do očí bijúci vzrast veriacich katolíkov, najmä mladých. Rastie ich kvantita na púťiach, ale i kvalita ich programov a ich postojov. Chápeme to ako dar Boží, ako Jeho odpoveď na naše prosby a obety. Ti, čo neveria, to nechápu. Ozaj, politika štátu voči cirkvi, napriek miliónom investovaných peňazí, totálne zlyhala. Mládež, ktorá vyrástla v socializme pod veľkým ideovým tlakom a zastrašovaním, sa naraz chová úplne inak. Je naivné viniť o. Korca alebo hocikoho z toho, čo robí mládež v poslednej východo- či západoslovenskej dedine. Štát, ktorý neuznáva Svätého Ducha, silu modlitieb a obetí chorých a väznených, miliónov ružencov, nemôže pochopiť, čo sa to vlastne deje a za všetkým vidí "tajnú cirkev", zahraničné centrály, klérofašizmus atď.

Zdá sa, že naše štátne vedenie má v tejto situácii tri možnosti:
1, začne myslieť po novom, čestne prizná chyby, ktoré sa stali a prijme ponuku k dialógu s Cirkvou, uzná jej oprávnené požiadavky a spolu s veriacimi sa bude snažiť nájsť to, čo spája ľudí dobrej vôle, ktorí naozaj majú záujem o nové myslenie, pásmo dôvery, európsky dom. V obrovskej energii veriacich, dnes vlastne jedinej s optimizmom hľadiacej mase ľudí do budúcnosti, tak možno získať silného spojenca pre morálnu a materiálnu obnovu spoločnosti;
2, druhou možnosťou je cesta konfrontácie, neostalinský postup štátu z pozície sily. To je však pri súčasnej svetovej situácii a najmä v ZSSR, a pri celkovej kríze našej spoločnosti riešenie, ktoré by malo neblahé dôsledky a ktoré neradíme ani našim najväčším protivníkom;
3, vedenie sa môže tvárit ako doteraz, že v oblasti vzťahov s Cirkvou bolo a je všetko v poriadku, že naši veriaci žijú v náboženskej slobode, pričom iba "nelegálne cirkevné štruktúry" a ich "izolovaní jednotlivci" sú nespokojní, "zneužívajú náboženské cítenie veriacich na protisocialistické ciele, oživujú politický klerikalizmus a pod vedením zradnej emigrácie bojujú proti socializmu". Takýto postoj nemôže vo veriacich vyvolať sympatie a pracovný elán.

Veriaci však zistujú, že vďaka ich pevnému postoju štátna správa pod dymovou clonou citovaných fráz predsa len nepatrne ustupuje:
- dala súhlas na menovanie 3 kňazov nie z PIT za biskupov,
- do bratislavského seminára sa mohli hlásiť maturanti nielen z gymnázia a mohlo sa prijať 85 chlapcov - viac než doteraz;
- prihlasovanie detí na vyučovanie náboženstva sa prenieslo zo škôl na farské úrady - vďaka tomu stúpol počet prihlásených detí,
- niektoré ženské rehole mohli obliecť istý počet mladých sestier.

Všetky tieto "ústupky" nie sú uspokojivým riešením problémov, ale dúfame, že sú prvým krokom, po ktorom - nie bez nášho úsilia - budú nasledovať ďalšie.

Čo ďalej po MR? Služobne prítomné osoby na púti v Nitre si vydýchli, že už končí MR. Ale našej mládeži zrejme púte zachutili, zrejme bude chodiť na púte ďalej, možno nie tak masovo, o to viac do hĺbky. O.b. Hnilica vo vatikánskom vysielaní 15. 8.1988 povedal: "Končí sa mariánsky rok, ale začína m a r i á n - s k a é r a."

Som presvedčený, že MR vstúpi do dejín cirkvi v našej vlasti ako rok nových začiatkov. Vďaka Najsvätejšej Trojici, vďaka Márii za to!

-jv-

U k r a j i n s k í k a t o l i c i s l á v i a m i l é n i u m

Po vpáde Tatárov v polovici 13. storočia poklesol politický význam kedysi mocného centra Kijeva. Kijevskí metropoliti, ktorí boli ustanovení patriarchom v Carihrade, preniesli svoje sídlo v r. 1299 do Vladimíra a v r. 1325 do Moskvy. Ponechali si titul "Metropolita Kijeva a celej Rusi". V r. 1461 sa prvý raz použilo označenie "Metropolita Moskvy a celej Rusi". Po obsadení Carihradu Turkami v r. 1453 sa Moskva považovala za centrum byzantínskeho kresťanstva. Tento vývoj dosiahol svoj vrchol vytvorením moskovského patriarchátu v r. 1589. V priebehu dejinných udalostí, ktoré mali okrem cirkevných aj mnohoraké politické dimenzie, sa väčšia časť ukrajinských biskupov a kňazov v r. 1596 na Synode v Breste rozhodla pre úniu s rímskokatolíckou Cirkvou. Vtedajšia štátna príslušnosť veľkej časti Ukrajiny k Poľsku a Litve hrala pri tom iste dôležitú úlohu.

Biskupstvá Przemysl a Lwów, ktoré sa pôvodne rozhodli pre jednotu s moskovským patriarchátom, sa v r. 1700 pridali k Únii. Ukrajinské ortodoxné spoločenstvá, ktorých metropolita bol až dovtedy vymenovávaný z Carihradu, boli koncom 17. storočia podriadené moskovskému patriarchátu. V politických

mocenských zápasoch nasledujúcich storoci boli ukrajinski katolíci v oblastiach, ktoré spadali pod carsku vládu, prenasledovaní a násilne "obracaní" na členov rusko-pravoslávnej štátnej cirkvi.

Po skončení II. svetovej vojny v aprili 1945 boli ukrajinsko-katolícky metropolita arcibiskup Jozyf Slipyj a celá hierarchia (10 biskupov a apoštolských administrátorov) Ukrajiny pod titulom obžaloby z kolaborácie s hitlerovským Nemeckom zatknutí. Počas nasledujúcich rokov ich nasledovalo do väzenia viac než 800 kňazov. V marci 1946 rozhodla tzv. Synoda z Lwowa o zrušení Únie z Brestu. Všetci kňazi, ktorí sa zdráhali uznať toto rozhodnutie, uskutočnené bez jediného katolíckeho biskupa, boli zatvorení; podobne rehoľnice a početní laici. Z biskupov prežil väzenie iba metropolita a neskorší kardinál Slipyj; vo februári 1963 bol prepustený zo sibírskeho tábora a mohol vycestovať do Ríma. O necelý mesiac neskôr, 1. marca 1963, prijal pápež Ján XXIII. šéfredaktora sovietskych vládnych novín Izvestija Alexeja Adžubeja a jeho ženu Radu, dceru vtedajšieho šéfa sovietskej vlády Nikitu Chruščova, ktorého pápež osobne prosil o prepustenie arcibiskupa Slipého.

Udalosti okolo lwowskej Synody až do súčasnosti zaťažujú vzťahy medzi katolíckou a ruskou pravoslávou Cirkvou, ktoré sú vo svojej tradícii ako aj vo svojom obsahu viery a v chápaní Cirkvi tak veľmi príbuzné. Až dodnes katolícki kresťania byzantského obradu v Ukrajinskej sovietskej socialistickej republike neprestali sa dožadovať verejného uznania ako samostatných cirkevných spoločenstiev, ktoré žijú v jednote s pápežom a s katolíckou svätou Cirkvou a v bratskom ekumenickom spoločenstve s rusko-pravoslávnymi kresťanskými bratmi, s ktorými sa spoločne chcú modliť za plnú jednotu Cirkvi.

Tisícročná slávnosť krstu Rusi, udalosť, ktorú tak ruski ako aj ukrajinskí a bieloruskí kresťania považujú za začiatok života svojich národov s Kristom, môže byť aj dobrou ekumenickou šancou pre tieto národy, ako aj pre celé európske kresťanstvo. Obe posolstvá pápeža Jána Pavla II. - Posolstvo celej Cirkvi z príležitosti 1000. jubilea krstu Rusi "Euntes in mundum" a Posolstvo zamerané na ukrajinských katolíkov "Magnum baptismi donum" (Veľký dar krstu), sú výrazom takejto túžby a veľkej nádeje "Aby všetci jedno boli".

V liste katolíckym Ukrajincom Sv. Otec medziiným píše takto: "Kiežby nám budúcnosť darovala - želáme si to z celého srdca - radosť, žeby sme prekonali nedorozumenia a vzájomnú nedôveru a uznali plné právo každého jedného na vlastnú totožnosť a vlastné vyznanie viery. Príslušnosť ku katolíckej Cirkvi by nemal nikto považovať za nezlučiteľnú s blahom svojej vlasti a s dedičstvom sv. Vladimíra. Kiežby sa zástupy vašich veriacich mohli radovať zo skutočnej slobody svedomia a z rešpektovania ich náboženských práv vo vykonávaní verejných bohoslužieb, a to podľa svojej mnohorakej tradície a svojho obradu, ako aj s vlastnými duchovnými pastiermi."

25 rokov Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme

15. septembra 1988 slávil Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme 25 rokov svojho trvania. Je dobré sa pozrieť na históriu vzniku tohto Ústavu, aby sme si lepšie uvedomili, aké ohromné dielo postavili naši rodáci vo Večnom meste.

Za posledných 100 rokov jedna tretina Slovákov natrvalo opustila svoju otčinu, Slovensko. O všetkých vysťahovalcoch platí, že odišli z domoviny "hnaní žitia nevôľou", hoci rozličné slovenské vysťahovalecké vlny odchádzali do cudziny z rozličných pohnútok, jedny zo sociálnych, druhé z politických, iné z náboženských. Z veľkého počtu Slovákov, ktorí odchádzali do zahraničia, pomerne

málo bolo tých, čo odchádzali slobodne, v úlohe diplomatov, vedeckých pracovníkov, študentov alebo rehoľníkov.

Rím, stredisko kresťanstva i západnej kultúry pôsobil na Slovákov vždy priťažlivo. Cieľom slovenských vysťahovalcov sa však stal až po II. svetovej vojne. Politickí vysťahovalci z roku 1945 prišli do Ríma v hojnom počte, ale postupne sa odsťahovali do zámorských krajín, ktoré im poskytli výhodnejšie existenčné podmienky. Vo Večnom meste sa natrvalo uchytili hlavne ľudia, ktorí sa venovali práci na náboženskom poli.

V päťdesiatich rokoch, keď niektorí študenti teológie už dosiahli kňazstvo, bola v Ríme pomerne početná nábožensky i národne uvedomelá slovenská spoločnosť. Príslušníci tejto spoločnosti cítili potrebu nielen ako jednotlivci, ale aj ako celok organizovane pracovať na duchovom poli, a to predovšetkým pre príslušníkov svojho rodu.

Spoločnými silami pod vedením dp. Antona Boteka, so súhlasom cirkevných vrchností v Ríme a v dorozumení s predstaviteľmi Slovákov v zahraničí, založili "Ústrednú katolícku kancelériu v Ríme" a začali prácu, ktorú treba nazvať nezištnou službou Slovákom na duchovnom poli. Vydávali cyklostilované správy zo života Cirkvi a od začiatku roku 1952 aj náboženský mesačník "Hlasy z Ríma". V redakcii časopisu sa sústredili dpp. Anton Botek, St. Xaver Čík, Michal Lacko SJ, Ľudovít Macák SDB a Jozef Tomko. V lete 1952 prišiel do kruhu slovenských kňazov v Ríme dp. Štefan Nahálka.

Duchovná služba slovenských kňazov v Ríme dostala nový základ, keď roku 1952 pápež Pius XII. zriadil "Najvyššiu radu pre emigráciu" a ustanovil, že pre vysťahovalcov sa majú zriadiť misie v každej krajine, kde ich žije väčší počet. Za člena tejto "Rady" pre Slovákov bol vymenovaný dp. Anton Botek. Po jeho odchode do Kanady v r. 1957 ho vymenil v tejto funkcii Štefan Nahálka. V tejto práci sa potom v Ríme pokračovalo pod menom "Slovenské katolícke ústredie".

Pracovné podmienky v Ústrednej katolíckej kancelárii v Ríme a neskôr v Slovenskom katolíckom ústredí neboli ľahké hlavne pre nedostatok vlastného pristrešia a pre veľmi skromné hmotné prostriedky. Živo sa pociťovala potreba vlastného stánku, kde by sa práca dala rozvinúť primerane rastúcim potrebám.

Slováci v zahraničí, najmä v Juhoslávii a v Amerike, mali pomerne silnú tlač aj v tých časoch, keď bolo možné udržovať pravidelné styky so Slovenskom na kultúrnom a náboženskom poli. Túto vydavateľskú činnosť bolo treba zintenzívniť medzi Slovákmi v zahraničí po roku 1948, keď Slovensko zostalo izolované od krajín, v ktorých povačšine žili zahraniční Slováci. Bolo sa treba postarať, aby zahraniční Slováci boli na poli tlače sebestační, ba bolo treba pomáhať na tomto poli aj rodným bratom vo vlasti. Konkrétny podnet pre založenie slovenského vydavateľstva kníh v Ríme vznikol zo stretnutia veľkého podporovateľa slovenskej tlače, dp. Jána J. Lacha, farára vo Whiting, USA, a básnika - spisovateľa Msgr. Miloša K. Mlynarovica, predsedu "Združenia slovenských katolíkov v Amerike", so slovenskými kňazmi v Ríme. Výsledkom bolo, že 7. júla 1956 na sviatok sv. Cyrila a Metoda bolo založené "Slovenské vydavateľstvo sv. Cyrila a Metoda v Ríme".

Slovenskí katolícki biskupi umiestňovali tých seminaristov, ktorých posielali do Ríma na štúdia, najprv na kolégiách Germanicum, potom v Bohemiku a od r. 1929 v Nepomucenu. Po roku 1948 sa slovenskí biskupi následkom už spomenutej izolácie nemohli starať o svojich seminaristov v Ríme.

Počet kňazov na Slovensku v tom čase veľmi rýchlo klesal. Diálo sa tak po zásahoch, ktoré podstatne obmedzili výchovu kňazov - likvidácia reholí, zrušenie diecéznych seminárov a ponechanie jedného seminára v Bratislave s obmedzeným počtom kandidátov, zrušenie grécko-katolíckej Cirkvi na Slovensku. V tejto situácii, medzi Slovákmi v zahraničí sa veľmi živo pociťovala potreba pracovať za kňazské povolania, a to modlitbami i konkrétnymi činmi. Modlitbovú akciu za kňazské povolania pre Slovákov s úspechom organizoval už ako bohoslovec dp. Jozef Adamec, americký Slovák. Medzi slovenskými saleziánskymi seminaristami na čele s dp. Ľudovítom Macákom SDB vznikla v r. 1959 idea, aby sa začalo - ak je možné - u mladších chlapcov tu v zahraničí s prípravou na kňazský stav. Inác povedané, išlo o to, zriadiť v Ríme tzv. Malý seminár pre slovenských chlapcov zo zahraničia.

Dňa 26. decembra 1959 viaceří Slováci z Ríma sa stretli v byte prof. dr.

ing. A. Bugana, kde za plného vzájomného porozumenia a úprimnej jednoty všetkých pritomných po prvý raz celkom konkrétne, nie už iba ako všeobecná túžba, vznikol program vybudovať v Ríme slovenský dom, stredisko pre prácu v prospech Slovákov.

Diskusia o tomto novom podujatí vyznela v rozhodnutie začať s prácou pre vybudovanie slovenského strediska v Ríme ihneď, aby sa celé dielo uskutočnilo počas prípravy na 1100-ročné jubileum príchodu sv. Cyrila a Metoda k našim otcom. Keďže stredisko má zveľadovať duchovné dedičstvo, ktoré máme od našich vierozvestcov, na tejto prvej porade prevládol názor, že stredisko sa bude volať "Cyrillomethodianum". Obežníkom, ktorý má dátum 27. 12. 1959, oznámili rímski slovenskí kňazi svoje rozhodnutie slovenským kňazom v rozličných krajinách a prosili ich, aby začali robiť na Cyrillomethodianum súkromné zbierky. Obežník podpísali dpp. M. Lacko SJ, F. Litva SJ, Ľ. Macák SDB, Š. Nahálka a J. Tomko. Za zbierku prevzal zodpovednosť organizačný výbor v zložení: Š. Nahálka predseda, J. Tomko tajomník, Ľ. Macák SDB člen. Tento výbor začal pracovať začiatkom roku 1960 bez akýchkoľvek materiálnych predpokladov na dosiahnutie tohto veľkého diela.

25. mája 1960 Msgr. Jozef Tomko nastúpil svoju cestu do Ameriky, aby získal amerických Slovákov pre myšlienku Ústavu. Slovenský biskup Andrej Grutka sľúbil, že sa ujme Ústavu. Veľký mravný a psychologický význam pre nové dielo mal postoj slovenského benediktínskeho opátstva sv. Andreja Svorada v Clevelende, ktoré prisľúbilo sumu 50 tisíc dolárov. Potom sa pomoc amerických Slovákov začala hrnúť. Prvá katolícka slovenská Jednota v USA darovala 100 tisíc dolárov. Pensylvánska slovenská katolícka ženská Jednota darovala 52 tisíc dol., Katolícky Sokol 50 tisíc dol., prvá katolícka slovenská ženská Jednota 100 tisíc dolárov.

Bez amerických Slovákov by Ústav nemohol nikdy vzniknúť. Ale pomáhali Slováci z celého sveta: spolu sa zbierky na Ústav zúčastnilo 6 tisíc zahraničných Slovákov.

Získanie všetkých cirkevných povolení v Ríme narazilo na námietky zo strany Nepomucena. Predstavení Nepomucena tvrdili, že nové dielo je zamerané proti tomuto Ústavu. Napokon kongregácia seminárov prípisom zo dňa 25. novembra 1960 adresovaným rektorovi Nepomucena Msgr. Bontempimu oznámila, že berie na vedomie zriadenie slovenského malého seminára v diecéze kardinála Tisseranta. Kardinál Tisserant dekrétom z 8. januára 1961 zriadil Ústav ako právnu osobu a schválil jeho Stanovy. Ďalej 8. februára 1961 vymenoval Msgr. Nahálku za rektora Ústavu na 6 rokov.

Po dlhých vyjednávaniach, ktoré viedli Msgr. Nahálka a Msgr. Tomko so spoločnosťou Gestione Imprese Agricole, podpísali tito 25. júla 1961 kúpnopredajnú zmluvu na 2 ha pôdy. Ústav tak nadobudol pozemok na Via Cassia v diecéze kard. Tiseranta. Ďalší hektár sa zakúpil neskôr. Plány pre stavbu vypracoval architekt A. Tonelli na základe návrhov, ktoré mu dali Msgr. Nahálka a Msgr. Tomko. V januári 1963 sa začali kopať základy. Podľa dohody so správou Ústavu, architekt mal dokončiť stavbu tak, aby 15. septembra 1963 mohla byť posviacka novej budovy.

13. mája 1963 Sv. Otec Ján XXIII. na audiencii posvätil základný kameň. 14. septembra 1963 Sv. Otec Pavol VI. prijal v Klimentovej sieni na osobitnej audiencii vyše 500 Slovákov. O 12.30 hod. Sv. Otec vstúpil do siene za nadšeného spevu pápežskej hymny "V sedmobrežnom kruhu Ríma".Potom sa prihovoril slovenským pútnikom: "Milované dietky! Vaša prítomnosť na tomto mieste Nás upomína na jeden z najdrahších národov. Sme si vedomí jeho oddanosti Nášmu náboženstvu, bohatstva jeho duchovných, mravných a kultúrnych tradícií, ale aj jeho problémov." Sv. Otec, potom pozdravil nový Ústav sv. Cyrila a Metoda a vyzdvihol jeho význam pre Slovákov. Na záver povedal: "Drahí synovia slovenského národa! Kvôli Nášmu uspokojeniu a na znak Našej uznanlivosti ako aj pre dôvody, ktoré sme práve vysvetlili, dovoľte nám pripojiť slovko otcovskej rady: Vytrvajte! Uctevajte si aj naďalej pamiatku vašich svätých, vzdávajte im hold a nasledujte ich!..." Tesne pred odchodom z Klimentínskej siene Sv. Otec vzal do rúk slovenskú zástavu, ktorú priniesli slovenskí pútnici z Belgicka, pobozkal ju a požehnal znakom kríža.

15. septembra 1963 o 8.30 hod. kard. Tiserant vykonal vysviacku kaplnky

v Ústave sv. Cyrila a Metoda za asistencie Ľ. Macaka SDB, Msgr. Jozefa Tomka a Msgr. Štefana Nahálku.

25. výročie Ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme sa slávilo právom v povznášajúcej atmosfére. Ústav je vskutku národným slovenským dielom v zahraničí. Na pôde Večného mesta má tento slovenský "ostrov" osobitný náboženský, kultúrny i národný význam. Kvôli tomu, že Sv. Otec bol na apoštolskej ceste v Afrike, odložili sa slávnosti na 28. septembra až 2. októbra 1988.

28. septembra zasadal v Ríme Svetový kongres Slovákov. 29. sept. vo štvrtok sa uskutočnila púť do baziliky Panny Márie Sneznej, kde bola za čias našich vierozvestcov prvý raz slávená sv. omša v staroslovienčine. V tento deň sviatu omšu slávil americký biskup slovenského pôvodu Jozef Adamec, o ktorom sme už hovorili ešte ako o bohoslovcovi. Sv. omše sa zúčastnilo asi 500 Slovákov.

V piatok 30. septembra sa konala púť do kostola sv. Klimenta, kde je pochovaný sv. Cyril. Sv. omšu slávil biskup Andrej Grutka, ktorý mal v tomto kostole svoju primíciu kňazskú sv. omšu. Keď prišiel prvýkrát do Ríma, aby sa išiel vo Vatikáne zasadzovať za vybudovanie Ústavu, priamo z letiska išiel najprv sem k hrobu sv. Cyrila pomodliť sa a až potom pokračoval v ceste do Vatikánu. Právom teda slúžil sv. omšu v tomto kostole tento krásny starec, bez ktorého by Ústav sotva povstal.

V sobotu 1. októbra prijal vyše 500 slovenských pútnikov v Klimentovej sieni na osobitnej audiencii Sv. Otec Ján Pavol II. Svoj prejav povedal po slovensky. Zakončil ho slovami: "A teraz vytiahnite fotoaparáty." Potom išiel medzi ľudí, fotografovať sa s nimi. Akoby ťažisko tohto stretnutia bolo práve v tom osobnom stretnutí.

V nedeľu 2. októbra o 10.00 hod. bola slávnostná sv. omša na nádvorí Ústavu sv. Cyrila a Metoda. Po nej nasledovalo Te Deum. Sv. omšu slúžil dnes už kardinál a prefekt Kongregácie pre evanjelizáciu národov kard. Jozef Tomko, ktorý spolu s Ľudovítom Macakom SDB a dnes už nebohým Msgr. Štefanom Nahálkom stáli pri zrode a celej realizácii Ústavu.

Oslavy Ústavu pozdravili aj Slováci z domova. V pozdravnom liste, ktorý podpísali kňazi, rehoľníci, rehoľníčky a laici zo všetkých diecéz Slovenska, vyzdvihli práve Ústav ako spojivo medzi domovom a zahraničím; spojivo, pri ktorom si uvedomujeme, že existuje len jeden slovenský národ, len jedna slovenská kultúra, len jeden Boží ľud hovoriaci po slovensky - bez ohľadu na to, kde títo ľudia žijú, doma či v zahraničí.

-d-

List o. b. Hrušovskému z príležitosti výročia založenia SÚSCM

J. E.
Dominik Hrušovský
biskup

Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda
Rím

Drahý Otec biskup Hrušovský,

máme povznášajúci pocit, keď posielame

tento list k Vám, do Večného mesta. Premietajú sa nám v mysli všetky tie dávne i najnovšie súvislosti, čo spájali Slovensko s Rímom. S tým Rímom, kde svojho času dvaja pápeži, Hadrián II. a Ján VIII. potvrdili misiu svätcov Cyrila a Metoda na Veľkej Morave, ako aj Svätoplukovu vládu; spomíname na to, že vďaka latinčine bolo možné udržiavať rovnováhu v horskom kráľovstve; myslíme na rehole, naviazané na Rím, ktoré po staročia kultivovali náš ľud a našu krajinu. A predovšetkým je pre nás veľký, večný Rím sídlom Cirkvi, záruky našej existencie, veď jej pôsobeniu možno ďakovať, že sa u nás udržiaval poriadok ducha a mravov.

Dnešnú spätosť Slovenska s Rímom miriadne upevňuje prítomnosť a činnosť našich krajanov priamo pri Stolici sv. Petra a vedomie, že tam máme svoj "slovenský ostrov" v podobe Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda. S radosťou a s pocitmi vnútornej vďaky si spomíname, že t. r. v septembri, na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, završi Ústav 25 rokov svojho trvania a svojej pre nás tak nadovšetko dôležitej činnosti.

Naša vďaka patrí všetkým našim krajanom zo všetkých svetadielov, všetkých západných krajín, ktorý finančne a organizačne zabezpečili vybudovanie Ústavu a podporujú ho stále, aby mohol plniť svoje neľahké poslanie. Ako tolko krát v dejinách, i teraz prevzali naši rodáci v zahraničí úlohu, keď ju náš národ nemá možnosť plniť tu doma.

Vieme, ako Ústav skutkami preukazuje lásku k bližnemu, voči každému, čo tam príde. Sme hlboko vďační, keď myslíme na to, kolkým návštevníkom Ríma poskytol Ústav záchytný bod a kolkým ľudom zo Slovenska pomohol pri ťažkých začiatkoch v cudzine. Vieme o tom, kolko kňazov bolo vychovaných v Ústave a aké neocenitelné poslanie vykonávajú v náboženskom i národnom zmysle medzi našimi krajanmi po celom svete.

Osobitnú zmienku si zasluhuje vydavateľská činnosť Ústavu. Preklad Sv. Písma, vydaný v Ústave, bol dlhý čas jediným, ktorý sa dostal do rúk našich veriacich a je ešte i dnes takmer jediným dostupným. V čase, keď na Slovensku nevychádzala a nevychádza náboženská literatúra, knihy vydávané Ústavom možno nájsť po celom Slovensku, v každom meste, v každej dedine. Ústav zohráva obrovskú úlohu pri záchrane a tvorbe náboženského a kulturného života Slovákov doma aj v zahraničí. Túto úlohu plní obetavo napriek mnohým ťažkostiam, prekážkam a stratám, ktoré vznikajú pri doručovaní kníh veriacim na Slovensko.

Na Slovensku zažívame neustále snahy vytvoriť umelú hrádzu medzi Slovákmi doma a Slovákmi v zahraničí. Taká hrádza neexistuje, pretože niet iných Slovákov doma a iných v zahraničí. Sú len Slováci s láskou k Slovensku, ktorí pracujú pre jeho dobro bez rozdielu, kde žijú a Slováci, ktorým je Slovensko ľahostajné, tiež bez rozdielu, kde žiju.

Život Slovákov okolo Ústavu bol a je plný obetí. Ďaleko od domova, často obraní o možnosť čo len navštíviť rodný kraj, pracujete na naplnení prosby "Dedičstvo otcov zachovaj nám Pane". Chceme Vám vyjadriť, že vieme o Vašich obetiach a vrúcne Vám za ne ďakujeme. Pri tejto príležitosti ďakujeme cez Vás, Otec biskup, každému obetavému Slovákovi za hranicami, či už žije a pracuje v Ríme, vo Viedni, v Mníchove, v Cambridge alebo v ktoromkoľvek inom mieste na svete. Pamätáme na všetkých tých, ktorých všemohúci Pán už povolal z tohoto sveta a modlíme sa za nich.

Drahý Otec biskup! Pozdravujeme Vás zo Slovenska! Ďakujeme Vám! Nech Vám naši vierozvestovia, ktorých meno Ústav nesie, vyprosia u Boha odmenu za Vašu námahu.

Bratislava, 15. augusta 1988.

Signatári listu biskupovi Hrušovskému z 15. 8. 1988:

Mons. Viktor Trstenský
RNDr. Rudolf Fiby - laik
MUDr. Gunčaga Jozef - laik
Štefan Šmálik, r.k. kňaz, historik,S
MUDr. Jozef Novajovský, laik

Sr. M. Claudia Brajerová
prov. preds. Sestier Božského Vykupiteľa
Sr. M. Fides Bezáková,
prov. predst. kongr. dcér

František Novajovský, laik
Silvester Krčmery, laik
Ladislav Stromček, laik
Peter Murdza, laik
Aloiz Tkáč, r.k. kňaz, K
Peter Rusnák, gr.kat. kňaz, P
Peter Krenický, gr.kat. kňaz, P
Ján Bujdoš, r.k. kňaz, K
Bartolomej Urbanec, r.k. kňaz, K
Eduard Kojnok, r.k. kňaz, R
Miroslav Fabiny, r.k. kňaz, R
Milan Hvizdoš, r.k. kňaz, S
Andrej Osvald, SJ, provinciál
Marta Kucharová, gr.kat. laik
Rudolf Baláž, r.k. kňaz, BB
Jozef Oprala, r.k. kňaz, N
Ján Ďurica, r.k. kňaz, BB
Mons. Andrej Patka, r.k. kňaz, N
Rudolf Bošňák, r.k. kňaz, N
Dr. Pavol Strauss, lekár-spisovateľ
P. Alojz Dubravický, SVD
Jozef Jablonický, historik
František Mikloško, laik
Vladimír Jukl, laik
Najsv. Spasiteľa
Katarína Lazarová, spisovateľka
J. Ch. Korec, biskup
Pálo Čarnogurský
Ján Čarnogurský
Miroslav Kysela, SDB
Sr. M. Viktória Záňová, OSF
Dr. Alexej Izakovič, r.k. kňaz, T
Ing. František Vikartovský, laik
Dr. Kopecký Štefan, lekár
P. Jozef Horvatik, Sch. P. provinciál
Ing. Brocka Július, laik
Ing. Renata Brocková
Jozef Slamka, r.k. kňaz, T
Ján Langoš, laik
P. Augustín Filipovič, OFM-Cap.
Dr. Andrej Mikloško, laik
Filoména Kulinová
Sr. Benedikta Raškovská, prov. predst. ses. Satmárok
Ladislav Hanus, r.k. kňaz, filozof, spisovateľ
Sr. Bernadeta Pančiová, satm.
MUDr. Mária Sládkovičová

Vysvetlivky:

T - trnavská diecéza, N - nitrianska diecéza, BB - banskobystrická diecéza, R - rožňavská diecéza, S - spišská diecéza, K - košická diecéza, P - prešovská diecéza

M a r i a n k a

Pokračujeme v našom seriáli o marianskych putnických miestach na Slovensku.

Putnické miesto Marianka leží nedaleko Bratislavy, smerom na Malacky. V knihe ATLAS MARIANUS z r.1672 sa v Uhorsku uvádzajú len štyri putnické miesta, jedným z nich je Marianka pod názvom "Posoniensis" (tiež ju poznáme pod menom Mariatál, maďarsky Mariavölgy, nemecky Mariathal, latinsky Maria Vallis).

Najstarší názov je Thall (podľa zakladajúcej listiny z r. 1377), kedy kráľ Ľudovít I. dáva vystaviť kostol a kláštor pre pavlínov. Dovtedy bolo v údolí len niekoľko pustovnických chalúp. V 15. a 16. storočí sa na kúpno-predajných zmluvách objavuje označenie Paulini-Thallenses, koncom 17. storočia aj označenie Maria Thall. Meno obce Marjanka nachádzame už v r. 1676 a od tej doby sa striedalo pomenovanie "Marjanka" a "Maria-Thall". Podľa mien zapísaných v matrike obce možno usudzovať, že obec bola slovenská, alebo aspoň slovanská (nenachádzajú sa tam nemecké mená). Z dokumentov vysvitá, že označenie "Mariatál" bolo určené len pre kostol a kláštor, a okolitá obec niesla meno Marianka, ako ju poznáme dnes.

Historicky hodnoverné záznamy o marianskom putnom mieste existujú iba od usadenia pavlínov v Mariatáli, t.j. od r. 1377. Uctievaná soška Panny Márie pochádza zo starších dôb a pred postavením kostola bola položená na stĺpe.

Až v druhej polovici 17. stor. vplyvom dolieha júceho protestantizmu na naše územie vydávajú pavlíni diela, kde sú zachytené aj legendy o počiatkoch

ucitievania "zázračnej sochy". Z viacerých podaní sú známe hlavne dve: Grieskircherová a Kummerova.

Prvá hovorí o zázračnom pretvorení narodených dvojčat, ktoré sa vyzorom nepodobali na ľudí a po pokání otca a po jeho súkromnom zjavení Matky Milosrdenstva deti umyl v blízkom prameni. Deti dostali ľudský výzor a známy lupič z lesov sa stal čestným človekom. Práve vtedy pri prameni našiel drevenú sošku, ktorá pochádzala od pustovníkov a vystavil ju k verejnému uctievaniu.

Pavlínsky kňaz L. Kummer píše obšírne o zhotovení sošky v r. 1030, ktorá bola pred nepriateľmi ukrytá v dutom strome, pochádzajúca od pustovníkov, žijúcich v lesoch. Lupičova manželka potrestaná znetvorenými deťmi ich umývala pri prameni a mala zjavenie Matky Božej. Sošku vraj našiel jeden z pustovníkov, keď videl mimoriadnu žiaru pri prameni. Predpokladá sa, že prvá je legenda Grieskircherova, keďže nie je tak opradená dejom. Obe legendy sú zhodné v tom, že v 14. stor. (keď prišli pavlíni) bola už soška aspoň o 100 rokov skôr vystavená k verejnému uctievaniu.

Pôvodná soška je z hruškového dreva, vysoká 42 cm a nie je dostatočne vypracovaná až na tvár. Znázorňuje Pannu Máriu s Ježuliatkom. Predpokladá sa, že je zároveň najstaršou uctievanou sochou Panny Márie v Uhorskom kráľovstve. Tak aj Marianka bola prvým miestom mariánskeho kultu na Slovensku.

Pôvodný kostol bol umeleckým dielom z tesaných kameňov podľa vzoru dvoch bazilík - Mariazell a Maria nostra. Vplyvom chátrania i vojnových udalostí bol niekoľkokrát prestavaný, čím architektonicky stratil svoj pôvodný výraz. V r. 1737 bol zasvätený sviatku narodenia Panny Márie (8. september). Kostol v súčasnosti má 8 oltárov: na hlavnom je položená soška Panny Márie s Ježiškom a bočné sú zasvätené sv. Krížu, sv. Michalovi, sv. Ružencu, sv. Jozefovi, sv. Joachimovi, sv. Pavlovi-pustovníkovi a sv. Terezke Ježiškovej. Klenby zdobia výjavy zo života sv. Pavla pustovníka a z dejín pavlínskeho radu.

Mariatal počas dejinných udalostí zaznamenal mnoho smutných udalostí: plienenie Tatármi a Turkami, vplyv protestantizmu, prílišné zásahy cisára Jozefa II. do náboženského života (1784) a jeho pričinením i zrušenie rehole pavlínov, ktorí na tomto mieste pôsobili v rokoch 1377 - 1786. Po ich odchode kláštor i kostol značne chátral, fara bola zriadená až koncom r. 1792 s jendým farárom a kaplánom pre potreby pútnikov. Nasledovali dva veľké požiare r. 1817 a r. 1820, ktoré finančne celkom vyčerpali "Náboženskú základinu", ktorá sa starala o finančnú podporu Mariatalu. V r. 1839 kráľovská komora odpredala kláštorný majetok Friedrichovi Scharzerbergerovi - časť majetku s knižnicou preniesol do svojho paláca vo Viedni a z kláštora si urobil letné sídlo.

V r. 1921 došlo k zničeniu sochy lurdskej Panny Márie úmyselným zásahom ľudí a o dva roky neskôr bol kostol vykradnutý a obrany o monstranciu, kalichy, cennosti a zlatú korunku sošky Panny Márie. V r. 1924 sa zaznamenáva najnižší počet pútnikov na toto miesto. Mariatal bol poznačený aj druhou svetovou vojnou, ale hlavne odchodom ďalšej rehole Tešiteľov (1950) do internačného tábora.

Ako bolo spomenuté, o rozvoj mariánskeho pútneho miesta v Mariatáli sa zaslúžili Pavlíni. Títo zaznamenávali aj najdôležitejšie udalosti na spôsob kroniky, kde od r. 1634-1730 bolo uvedených 140 záznamov a od r. 1762-1784 ďalších 140. Udržiavajú aj kultúrne styky s Čenstochovou, Varšavou, s Olomoucom, Viedňou a Rímom, starali sa o vzdelanostné povznesenie obyvateľstva (vydávali knihy, vyučovali, vykonávali bohatú pastoračnú činnosť). Napriek ťažkým dobám, štúdium u pavlínov bolo na úrovni svetových univerzít. V historických spisoch sa spomína, že za ich účinkovania Mariatál rozkvítal a bol najnavštevovanejším miestom v strednej Európe.

V blízkosti kostola postavili kaplnku sv. Anny (1691), ktorá bola uctievaná mimoriadnym spôsobom. V r. 1723-1729 sa postavilo 6 kaplniek - od kostola ku prameňu. Zvláštnu hodnotu má aj socha sv. Pavla pustovníka z r. 1714, ktorá bola pôvodne inde uložená, neskôr premiestnená na pohrebisko pavlínov. Historicky cenný je stĺp so sochou Panny Márie s Ježiškom z r. 1671 postavený na rázcestí za Mariankou po tureckom plienení tohto územia. Nad prameňom bola v r. 1696 postavená rotundovitá kaplnka s výjavmi legendy. Koncom 17. stor. pavlíni tlačia aj históriu Marianky v slovenskom a nemeckom jazyku.

Pokiaľ do Marianky nezavítali ďalší reholníci, starali sa o ňu svetskí

kňazi. Jednym z horlivých ctitelov Panny Márie, ktorý sa postaral o zveľadenie pútneho miesta bol Jozef Závodný. Zrušil lurdsku jaskyňu pri kostole a dal vystaviť novú na úboči lesa (1911-1916). Zdemolovaná socha lurdskej Panny Márie z r. 1921 bola o rok nahradená novou a v r. 1930 tu bol postavený aj oltár.

Tešitelia z Getsemani, ktorým zveril Marianku Dr. P. Jantauch, biskup, apoštolský administrátor trnavský sa o toto miesto starali od r. 1927-1950. Za ich krátkeho pôsobenia sa zrestauroval kostol, fara, postarali sa o nový organ, osvetlenie kostola, zakúpenie zvonov a výstavbu Kalvárie. Pamätný kameň krížovej cesty bol položený 15. 9. 1936. Do 13 kaplniek formovo i slohovo veľmi odlišných sochy vytvoril umelecký sochár z Kutnej Hory - J. Beck. Išlo o vyhotovenie 53 sôch a tiež dodal Betlehem s 21 soškami. Nad každou stanicou do cementového kríža bol zamurovaný krížik z olivového dreva asi 30 cm vysoký, ktorý obstarali Tešitelia z Jeruzalema.

V tom čase sa konali v Mariatáli aj mimoriadne oslavy jubilei: v r. 1930 bolo 900. výročie uctievania P. Márie spojené s novou korunováciou sošky, v r. 1927 - 550. výročie od príchodu pavlínov a postavenia kostola, čo poznačilo aj ďalšie roky prívalom pútnikov na toto miesto. Azda poslednou najväčšou slávnosťou bola celokrajinná misijná slávnosť v r. 1941. Starostlivosťou rehoľného rádu Tešitelov aj celé údolie dostalo nový ráz - odstránili sa predajné búdy, zreguloval sa potok, vytvorili rybník a urobili iné úpravy okolia. Po ich odchode sa kostol dostal pod štátnu správu a kláštor začal chátrať. Aj miestne múzeum, ktoré bolo zriadené v r. 1940 v priestoroch kláštora a obsahovalo cenné pamiatky zo života pavlínskeho rádu (obrazy, gobelíny, svietniky, odznaky a staré sošky pavlínov), ale aj zbierku západoslovenskej keramiky a krojov, zmizlo. 600 rokov trvania kostola - v r. 1977 si málokto pripomenul. Azda len tí horlivý pútnici, ktorí poznajú históriu, alebo často navštevujú toto pútne miesto.

Lit.: P. Xaver Stan. Čik, C.C.: Dejiny Mariatálu, 1942, Marianka
Vytlačilo "Universum", Bratislava

Vyhlásenie českých a slovenských katolíkov k 70. výročiu vzniku Československej republiky

V roku sedemdesiateho výročia vzniku samostatného štátu Čechov a Slovákov sa obzeráme späť do minulosti a uvažujeme o prítomnosti a budúcnosti. Sme vďační Bohu za to, že sme roku 1918 mohli spoločne vstúpiť do rodiny suverénnych štátov. Našu vďačnú spomienku si tiež zaslúžia všetci, čo sa o to pričinili, najmä T. G. Masaryk a M. R. Štefánik.

Od úsvitu dejín ide Cirkev s našimi národmi. Stála pri kolíske našej kultúry v našom prvom spoločnom štáte, Veľkej Morave. Sprevádzala nás viac než jedenásť storočí, v dobrých i zlých časoch. Kresťanská viera bola a je u nás oporou a inšpiráciou pre milióny obyvateľov.

Po krátkom spolužití vo Veľkomoravskej ríši, kde začala rásť naša viera a kultúra vďaka svätým Cyrilovi a Metodovi, sme boli na tisíc rokov odlúčení cudzou mocou. Vedomie rodovej a duchovnej blízkosti však nezaniklo. Slovenských a českých katolíkov spájala od začiatku úprimná marianska úcta, idea a úcta cyrilometodská, na Slovensko sa rozšírila úcta českých svätcov Vojtecha a neskoršie Jána Nepomuckého. Nositeľmi národného obrodenia boli v oboch národoch na predných miestach katolícki duchovní. V čase boja slovenského národa o existenciu proti násilnej maďarizácii sa postavili Česi na obranu práv Slovákov a preukazovali im sympatie a pomoc. Dokument o vstupe Slovenska do novej

republiky, Martinskú deklaráciu podpísalo 30. októbra 1918 aj niekoľko katolíckych kňazov na čele s Andejom Hlinkom, ktorý bol až do svojej smrti zástancom celistvosti Československej republiky.

Slovenskí katolíci sú vďační bratom Čechom za všestrannú pomoc, ktorú ich národu preukázali najmä v prvých rokoch spoločného štátu. Z českej strany treba však s poľutovaním uznať, že priaznivé predpoklady spoločného života boli ťažko narušené necitlivosťou vtedajšej českej politiky voči národnému a náboženskému cíteniu slovenského ľudu. Protikatolíckym útokom boli však vystavení rovnako aj českí katolíci v prvých rokoch republiky. Napriek tomu sa katolíci v ďalších rokoch ukázali byť státotvornou, t. j. stabilizujúcou a jednotiacou silou v spoločnosti a štáte. Nádejným výrazom tejto skutočnosti sa stal mohutný katolícky zjazd v Prahe, ktorý roku 1935 - tvárou v tvár rastúcej hrozbe nacizmu - zhromaždil katolíkov všetkých šesť národností svorne okolo oltára na strahovskom štadióne.

V predvečer druhej svetovej vojny spôsobili brutálne vonkajšie tlaky rozpad republiky. Slovenskí signatári uznávajú a chápu, že postup vtedajšej slovenskej reprezentácie vyvolal na českej strane sklamanie a horkosť. V úcte pred pravdou prenechávajú túto otázku historikom na slobodné a dôkladné preskúmanie.

Za totalitných režimov štyridsiatych a päťdesiatych rokov priniesli katolíci spolu s inými občanmi veľké obete. Toto utrpenie významne prispelo jednak k rastu mravnej autority Cirkvi u nás, jednak k zblíženiu katolíkov s ľuďmi iného presvedčenia, ktorým nezáleží menej na rozkvete oboch národov a demokratickom charaktere spoločného štátu. Je to dedičstvo, ktoré nás zaväzuje aj do budúcnosti. Hlásime sa k demokratickým hodnotám, na ktorých bola vybudovaná prvá republika, hoci si túto republiku neidealizujeme. Z tohto hľadiska oceňujeme aj osobnosť T. G. Masaryka, jeho demokratizmus a humanizmus, plynúci z jeho ozajstnej náboženskosti, ako to vyjadril výrokom "Ježiš, nie Cézar", ktorý je nám blízky.

V súlade s katolíckym sociálnym učením, ako ho vyjadruje najmä nám veľmi drahý pápež Ján Pavol II., sa jednoznačne hlásime k princípom demokratickej plurality v politickom, kultúrnom a spoločenskom živote. K základným princípom katolíckeho sociálneho učenia patrí dôraz na jedinečnú hodnotu a dôstojnosť ľudskej osoby a z toho plynúca obhajoba ľudských práv. Sme hlboko presvedčení, že hodnota človeka je daná nie jeho spoločenskou užitočnosťou alebo pracovnou zdatnosťou, jeho sociálnou, triednou alebo rasovou príslušnosťou, ale tým, že je stvorený a vykúpený Bohom. Zdrojom dôstojnosti a práv človeka je Boh, nie napr. spoločnosť alebo štát; štát je povinný ľudské práva respektovať.

Medzi všetkými ľudskými právami je nám zvlášť drahá sloboda svedomia. V súlade s vyhlásením II. vatikánskeho koncilu o náboženskej slobode a mnohými prejavmi súčasného pápeža nežiadame slobodu vyznania a presvedčenia iba pre seba, ale pre všetkých. Kresťanstvo nás zaväzuje k úcte a spolupráci s ľuďmi rôznych národov, kultúr, rás a presvedčení.

Viera nás vedie aj k láske k vlasti, prehlbuje a kultivuje vlastenecké cítenie, vkladá ho do univerzálneho kontextu a chráni pred pokušením šovinizmu. Príslušnosť ku Katolíckej cirkvi umocňuje najmä naše vedomie príslušnosti k Európe a jej kultúre, ktorá je bez katolicizmu nemyslitelná.

Úprimným ekumenickým dialógom chceme prispieť k prekonaniu historicky vzniklých bariér medzi cirkvami vnútri našich národov. Sme presvedčení, že podstatnou črtou skutočne katolíckeho univerzalizmu je schopnosť pozitívne sa otvoriť všetkým skutočným hodnotám, ktoré dozreli na pôde iných konfesií.

Požiadavkou našej viery a nášho vlastenectva je zodpovednosť nás veriacich za naše národy, spoločnosť a štát a služba Cirkvi všetkým ľuďom. S bolesťou konštatujeme, že sa náš štát a celá spoločnosť nachádza v stave krízy v oblasti mravnej a duchovnej, nehovoriac o ďalších. Chceme podľa svojich najlepších síl prispieť k ozdraveniu a náprave celého spoločenského života.

V zápase o plnú náboženskú slobodu nepožadujeme pre Katolícku cirkev žiadne privilegované postavenie; chceme, aby aj ona mohla v tejto spoločnosti žiť plným životom a rozvinúť svoju službu všetkým, aj neveriacim.

Tento rok vstúpi asi do dejín Katolíckej cirkvi u nás ako rok nových

začiatkov. Bol to v českých zemiach prvý rok Desaťročia duchovnej obnovy, na Slovensku rok obnovy v rámci Marianského roka. My, českí a slovenskí katolíci, sme sa zjednotili pod duchovnou a mravnou autoritou kardinála Františka Tomaška a viac než polmilionom podpisov na jeho výzvu sme podporili požiadavku spravodlivosti voči veriacim občanom. Sme presvedčení, že rešpektovanie práv veriacich a slobodný život Cirkvi nám umožní plnšie rozvinúť službu spoločnému dobru, aby sme v duchu našej viery mohli ponúkať celému nášmu občianskemu spoločenstvu to, čo teraz zvrchovane potrebuje: nádej.

Obraciame sa spoločne k Bohu, Otcovi všetkých ľudí: Oslobod nás pravdou a obnov tvárnosť zeme!

V deň sviatku československej samostatnosti roku 1988 po Kristu.

Podpísali

z Čiech	z Moravy	zo Slovenska
Václav Benda	Josef Adámek	Julis Brocka
Pavel Bratinka	František Adamík	Ján Čarnogurský
Zdeněk Cikler	Iva a Zdeněk Kotrli	Rudolf Fiby
Dominik J. Duka	František Lízna	Ivana Gregorová
Michaela a Václav Freiovi	Radomír Malý	Vladimír Jukl
Michal Holeček	Augustin Navrátil	Štefan Kopecký
Marie a Jiří Kaplanovi	Mečislav Razík	Jana Mičianová
Daniel Kroupa	Zdeněk Rotrekl	František Mikloško
Oto Mádr	František Zálesky	Peter Murdza
Václav Malý		František Novajovský
Radim Palouš		Ida Polanská
Josef Plocek		
Václav Vaško		
Josef Zvěřina		

O t e c Š m á l i k o s e m d e s i a t r o č n ý

Na Orave, zemi, ktorá dala národu veľkých synov A. Bernoláka, A. Radlinského, Jozefa Kohutha, Jána Vojtaššáka, Pavla O. Hviezdoslava, Ignáca Grebáča Orlova, rozvinula sa a doteraz žije do ich roviny vyvýšená osobnosť Štefana Šmálika, kňaza na fare v Oravskom Bielom Potoku pod Roháčmi.

Iste, postaviť Štefana Šmálika na roveň Bernoláka, Radlinského, Vojtaššáka či Hviezdoslava, je najmä pre súčasnú mládež nielen odvážne, ale priam šokujúce a neuveriteľné. Ešte i ti, ktorí žijú v jeho bezprostrednej blízkosti, povačšine si ho vážia pre jeho nesmierne pritažlivé ľudské a kňazské vlastnosti. Ale poznať jeho ľudské a duchovné hĺbky, životné zvraty, fyzické utrpenie, zo samého zjavu sa nedá vyčítať. A predovšetkým nie poznať obrovsku, ním vykonanú, prácu na "národa roli dedičnej", predovšetkým v oblasti histórie. Tobôž bez možnosti premietnúť to všetko do verejnej známosti!

Premietnúť v takých podmienkach životnú a významovú veľkosť kňaza Štefana Šmálika je úloha nadmieru zodpovedná. I preto, že žije v povolaní a prostredí popieranom a neuznávanom súčasnou ateisticko-materialistickou vyhradenosťou. Mocenskými pomermi je izolovaná natoľko, aby okolitý život nebol ňou rušený a usmerňovaný. Ale veľkosť je práve v prerazení hodnoty a veľkosti.

Našou úlohou v ohraničených možnostiach článku z príležitosti 80 ročného životného jubilea poukázať na silu osobnosti Štefana Šmálika. I keď len v náčrtku životného behu a podstaty jeho duchovnej veľkosti ako historika, ktorý doteraz rozvinul ďalšie a vyššie historické obzory poza rozsahy kňazských historikov veľkosti Sasinka, dr. J. Špirku, Pajdussáka atď.

Narodil sa 17. decembra 1908 na vysokohorskom rozhraní Spiša a Liptova - v Šumiaci, v takmer tisícovej nadmorskej výši. A tak od prvého detského pohľadu

na svet videl ho v širokých obzoroch s nesmierne veľkými diaľkami a rozmermi Stvoriteľského diela.

Ako jeden z piatich súrodencov sedliackej rodiny, ktorej otec premeral za chlebom tri razy vlny Oceánu, žil v prostredí výlučne odkázanom na Božiu pomoc a jej dary. Jeho matka, typ tej až legendárnej slovenskej matky v sedliackom prostredí dediny, z plodov svojej pracovitosti a otcovho zárobku obidvoch starších synov Jána a Štefana pre ich nadanie a vzorné chovanie poslala do gymnázia vo vzdialenej Levoči. Akoby osobitne pod ochranu spoločnej Matky, ktorú národ od vekov uctieva a o pomoc prosí na putách. Ján po prvej svetovej vojne absolvoval i vysokú školu. Doteraz žije medzi emigráciou v Argentíne.

Štefan - dieťa musel až do svojho 13. roku pomáhať matke na skalnatom hospodárstve. Až r. 1921 mohol sa dostať do gymnázia v Levoči. A tak pod rukami prof. Kolomana Murgaša a katechétu Ignáca Lihositha, Slovákov pôsobiacich uprostred českého zboru. Obidvaja mali odvahu i nadanie vyvážiť vtedajšie tzv. pokrokárske pôsobenie medzi slovenskou mládežou. O to viacej, že šlo väčšinou o žiakov zo zachovalých národne a nábožensky oravských a horno-spišských rodín. Túžbou ich zbožných matiek bolo postaviť ich do služby oltára a národa, nimi zaistiť jeho silu udržať sa a rozvíjať.

Za výborný prospech, ale najmä za vynikajúce vlastnosti pozorného a systematicky tvorivého študenta po absolvovaní piatej triedy gymnázia získal štátne štipendium, pokračoval na francúzskom ústave v Dijone. Posielali tam vynikajúcich i protekčných žiakov zo západných častí ČSR. Zo Slovákov dostalo sa tejto možnosti Štefanovi Šmálikovi a jeho rovesníkovi, vari najtalentovanejšiemu žiakovi Františkovi Paňákovi z Oravského Podzámku, od r. 1938 členovi jezuitského rádu, po pohnutom živote doteraz pôsobiacemu v košickom Dóme sv. Alžbety.

Dijon, mesto z bohatou katolíckou tradíciou, rodisko slávneho kazateľa Bossueta, sv. Bernarda, zapôsobilo na bystrého, duchovne založeného Šmálika. Vtedajšia Katolícka moderna Francúzska s veľkými menami básnika Claudela, spisovateľov Bernanosa, Piere I Ermita ho plne zaujali. Osvojil si francúzsky jazyk a bohatú francúzsku históriu tak pôsobivú práve na myslenie i mládeže doma na Slovensku.

Po získaní bakalaureátu na univerzite v Dijone vrátil sa domov, aby hneď v septembri 1929 pokračoval na bohosloveckej fakulte v Spišskej Kapitule. Veľký biskup Ján Vojtaššák až s nadľudskou silou a hmotnou obetavosťou sa staral o duchovnú výšku svojich kňazov. Z poznania skutočnosti, že slovenský národ je duchovne závislý vlastne výlučne na formovaní života kňazmi, posielal svojich vynikajúcich bohoslovcov - J. Barnáša, Jozefa Kapálku, J. Čarnogurského, V. Ilenčíka, V Kalinaja a ďalších - na univerzity do Ríma, Strassbourgu, Insbrucku.

V samej Spišskej Kapitule na bohosloví pôsobili vo funkcii rektorov duchovne veľké osobnosti ako J. Vojtíček, dr. Ján Ferenčík, filozof dr. Ferko Skyčák i jeden z najväčších historikov prof. dr. Jozef Špirko.

Všetko to pôsobilo vynikajúco na tu sa formujúcich budúcich kňazov, lebo až zázračne prebúdzalo talenty, rozvíjalo vrodené dary. Vznikla tak Spišská literárna škola s osobnosťami L. Hanusa, J. Kútnika-Šmálova, Ševčeka, Maroša Madačova s nedostihnuteľnou tvorbou detskej literatúry.

Z tohto požehnaného prameňa Štefan Šmálik dosiahol bohatstvo kňazského života rukami biskupa Jána Vojtaššáka 28. januára 1934. Tým v rozmeroch modernej pastorácie sa začalo jeho veľké životné tvorenie vlastného rozdávania sa a pretvárania ľudskej spoločnosti podľa požiadaviek tak rozvinutého života, v slovenskom pojatí vytvárať moderný národ silou zachovalej duše tradičnej dedinskej kresťanskej rodiny.

Kňazská dráha Šmálika doteraz má tieto stanice: tri roky v Tvrdošíne, rok v Lipt. Sv. Mikuláši, odkiaľ sa dostal na 8-ročné pôsobenie na fare Hybiach. Tam prežil roky druhej svetovej vojny, zvlášť jej dramatické posledné mesiace s frontom pri Mikuláši. Vtedy na jeho fare býval Konevov zástupca gen. Klementiev, ktorý sa tu často stretával z neskoršim Stalinovým nástupcom Brežnevom. Na škole v Hybiach učil po r. 1945 aj ruštinu a dosahoval "pozoruhodné úspechy", ako o ňom píše hybský rodák Rudolf Mrlian. Šmálik totiž na všetkých svojich doterajších staniciach vyučoval týždenne až 25 hodín náboženstva, s osobitným

zameraním už v základných školách vytvárať mysliacich členov Cirkvi, ktorí nielen ovládajú biblické udalosti a zodpovedajú katechizmovým príkazom, ale predovšetkým ovládajú normy kresťanského myslenia, ktorými vytvárajú kresťanské rodiny, zdokonaľujú denný život, usmerňujú spoločnosť.

Po skončení vojny v máji 1945 nastali cekom zmenené pomery ako tie, v ktorých národ doteraz žil. Božím riadením sa stalo, že práve v tom čase bolo hierarchické vedenie Cirkvi na takej výške a dokonalosti, akej v jej doterajších dejinách sme neboli svedkami od čias zakladateľov sv. Apoštolov Cyrila a Metoda. Kmeťko, Škrabík, Vojtaššák, Gojdič, Jantausch, Čársky, Pobožný, boli akoby samou Božou prozreteľnosťou daní národu v časoch najnebezpečnejších. Poznali nebezpečenstvo zvlášť pre vieru v živote mládeže.

A tak do Bratislavy, ktorá sa stala počas Slovenského štátu miestom zrodu nového kresťanského prúdenia medzi inteligenciou, vysokoškolskou mládežou, posielali vyberaných kňazov do jej pastoračie. Medzi nimi prišiel aj Štefan Šmálik za katechétu na Prvé štátne gymnázium, i ako kazateľ pre inteligenciu do Modrého kostolíka. V Bratislave - u Sv. Trojice, kde kázal neprekonateľný Augustín Hladík, a v Modrom kostolíku boli počas omší chrámové priestory preplnené. Obidvaja kazatelia boli výnimoční a aktuálni pod kopiacimi sa mračnami doby.

Obidvaja, ale i ďalší kňazi s nimi zapadali do rozvíjajúceho sa života, usmerňovaného Ústrednou katolíckou kanceláriou na čele s dr. A. Botekom a D. Bartosiewicom, ako aj redakcia Katolíckych novín s redaktormi dr. J. Štibránym, J. Kozom-Matejovom a P. Čarnogurským. Vo zvyšujúcej sa sledivosti Štátnej bezpečnosti sa potom vyvíjali krúžky v bytoch, vyhradených miestnostiach a lesných samotách. Jeden z života schopnejších krúžkov v Bratislave bol pod Šmálikovým vedením.

28. septembra 1951 Šmálika zaistili. Z Bratislavy ho odviezli do povestných vyšetrovní v pražskej Ruzyni. V dňoch 26. až 30. apríla 1954 konal sa súd s ním a spoločníkmi z 24 obvinených ako záškodníckou skupinou Vatikánskych špiónov. Božím zásahom sa stalo, že sa súd konal až po nečakanej Stalinovej a Gottwaldovej smrti. A tak nepadli už rozsudky smrti. Päť kňazov a množstvo vynikajúcich laikov vysokej duchovnej úrovne zostalo pri životoch. Šmálik dostal 13 rokov pre "vyzvedačstvo a zradu" ako činiteľ Kolakovičovej akcie. Prežil 11 rokov väzenia, a to na Mírove, v uránových baniach Jáchimova a v Leopoldove, kde prežil 44 mesiacov. Potom ešte dva roky vo Valdiciach spolu s Vojtaššákom, Hanusom, Hutyrom, A. Machom a ďalšími. 11 rokov s nespočítateľným množstvom ľudí prežil úsek života až s fantastickou náplňou poznatkov.

Po návrate na slobodu pôsobil ako robotník v mlyne v Sp. Novej Vsi. Spišský kapitulný vikár ho dostal r. 1965 do pastoračie, najskôr ako kaplána v Spišskom Podhradí. Nasledovalo 5 rokov spravovania fary v Liptovskom Trnovci. Tam v zmiešanom evanjelicko-katolíckom prostredí blahodárne rozvinul zásady ekumenického zbližovania.

V septembri 1971 vrátil sa Šmálik do svojho prvotne obľúbeného Tvrdošína. Toto predtým malé mestečko sa už rozvíjalo do mnohotisícového priemyselného strediska okolo podniku "Tesla" v Niznej. Ale svojím vyložene protiateistickým zameraním paralyzovať akcie so zámerom zotrieť katolícku náplň života ľudu Oravy nátlakom na školy, protináboženskými výstavami v priemyselných podnikoch, surovým zahrotením miestnej tlače proti Cirkvi a kňazom, stal sa toľko skúšaný kňazský apoštol Oravy ateisticko-teroristickým činiteľom neúnosným. Aj keď sa medzi tým stal čestným občanom Tvrdošína "za Vaše zásluhy na poli cirkevnom a národnom".

Opäť len vypätým úsilím spišského vikára Štefana Garaja nevzali mu štátny súhlas s tým, že prešiel na pastoračne nenáročnú faru v Oravskom Bielom Potoku, kde pôsobí od r. 1983 doteraz. A to v šľachetných stopách svojich predchodcov, pôsobiacich tu v osobách redaktorov vynikajúceho časopisu Svätá Rodina spred dávnych čias - Antona Hromadu a Jána Vojtaššáka.

Ale tu jeho duch a tvorivosť sa veľmi rozrástli. Od svojho študentského pobytu vo Francúzsku nielenže si dokonale osvojil francúzsky jazyk, ale doslovne sa oddal vedeckému štúdiu kresťanskej minulosti, ktorej v historickom vyjadrení sa je Francúzsko "najstaršou Dcero-Cirkvou". Na lyceovom ako aj univerzitnom

svojom štúdiu v Dijone vedychtivý mladý Šmálik sa pohrúžil do veľkého sveta katolíckeho vývoja francúzskeho národa. I keď tento národ v určitom úseku svojich dejín voltairianizmom spôsobil kresťanskej civilizácii nesmierne škody, ktorých dohasínajúci plameň ešte aj nás ohrozuje.

Na tichej a útulnej oravskej fare Štefan Šmálik zaplnil regále svojej bohatej knižnice francúzskou vedeckou literatúrou, zameranou na poznanie podstaty katolíckej Cirkvi. Dominuje v nej 14 zväzkov diela "Dictionnaire de Spiritualité", teda najnovších od roku 1937, posledný z r. 1988.

Historik Štefan Šmálik touto svojou zanietenosťou zvládnuť bohatstvo spasiteľského poslania Cirkvi v jej takmer 2000 ročnom poslaní v najzložitejších situáciách ľudských dejín dospel k poznatkom, aké sa doteraz u nás, ba i v ostatnom svete iba málo osvojili.

Po vhĺbení sa do tohoto nesmierne bohatého duchovného sveta Kristovej Cirkvi podujal sa Šmálik na veľkú úlohu podať ucelený obraz, podstátu Cirkvi nie natoľko v chronologickom behu udalostí, viazaných na ľudí a ich zámery, ako na duchovnosť toho, čím sa ľudia riadili, čo podstatne aj v najkonfliktnejších polohách ich ovplyvňovalo a pôsobilo na vývoj.

Tak vzniklo jeho veľké, doteraz jedinečné historické dielo "Cirkev v 49 generáciách". A to v nevídanom rozsahu 771 strán zväčšeného knižného formátu. Každá generácia má obdobie 40 rokov. Ako vieme z vlastnej životnej skúsenosti, každá generácia - aj v podstate to isté - prežíva inakšie vo vysvetľovaní i presvedčení. Lebo tak si to žiada prirodzený pokrok, aby život neustrnul, neskostnatel. Skutočný pokrok predstavuje vlastne výlučne Cirkev svojou Božskou spiritualitou, ktorá pokrokom nevedie do záhuby, ale rieši pozitívne ľudské vzťahy. Pritom Šmálik v každej generácii spomína Slovensko a jeho obyvateľov.

Číslo 40 je duchovne znakom pokánia, Kristovho pobytu na púšti. Pôsobením Svätého Ducha v Cirkvi život jednotlivcov v každej generácii má byť vlastne pokáním, aby sme mohli si navzájom slúžiť a obetovať sa jeden druhému. A tak splniť hlavný Boží príkaz "Miluj Boha a blížneho ako seba samého!"

Keď pospájame generácie po sedem, objaví sa nám v celých cirkevných dejinách akoby sedem týždňov - sedem veľkých cirkevných epoch, z ktorých každá obsahuje sedem generácií a nesie v sebe nejaku jednotnú myšlienku:

I. 30 - 310 Cirkev v rímskej ríši pohanskej
II. 310 - 590 Cirkev v ríši rímskej pokresťančenej
III. 590 - 870 Príprava európskych národov na prijatie kresťanstva
IV. 870 - 1150 Petrov stolec stráca Východ a bráni investitúru
V. 1150 - 1430 Slobodné účinkovanie Cirkvi
VI. 1430 - 1710 Náboženské vojny
VII. 1710 - podnes Cirkev voči apostázii.

V týchto siedmych etapách podľa Zjavení sv. Jána Evanjelistu vidí Štefan Šmálik dejiny Cirkvi ako "zvázok popísaný zdnu i zvonku a zapečatený siedmymi pečaťami". "Zástup zhromaždených asi 120 osôb s apoštolmi i s Máriou, matkou Ježišovou, nad ktorými sa zjavili akoby ohnivé jazyky a ktorých naplnil Duch Svätý svojou milosťou, boli jadrom, z ktorého vyrástol strom Cirkvi svätej" - začína Šmálik svoje veľkolepé dielo "Cirkev v 49 generáciách". Na 771. strane ho končí záverom:

"Tento obzor našej súčasnosti, ba celých cirkevných dejín môžeme zakončiť slovami, ktoré vyslovil indický prezident Giri: "Som optimista a som presvedčený, že kým budú žiť také osobnosti ako MATKA TEREZA, človečenstvo si môže uchovať svoju nádej."

Cirkev takto prešla štyridsiatimi deviatimi kajúcimi obdobiami po štyridsiatich rokoch pokánia veľmi očistená, aby sa mohla jedného dňa predstaviť svojmu Ženíchovi ako "nepoškvrnená Nevesta Baránkova".

Takýto je pohľad Šmálikov na Cirkev, ktorej sme my v národe tak oddanými deťmi aj po celé storočia zápasov o ľudský a tým jedine kresťansky možný život. Podáva nám ho tento i na pohľad tak zduchovnelý syn - veliká národa práve v udalostiach malého národa, ktorý práve teraz pred očami celého kultúrneho sveta tak výrazne, otvorene a dôrazne manifestuje za svoje "Dedičstvo Otcov". Tým, že nás historik Šmálik sprevádza všetkými 49 generáciami ako bývajúcich na našej zemi a tak i zachovávateľov života Cirkvi na Slovensku,dáva nezvratné svedectvo,

že najmä nastupujúca 50. generácia jednoznačne sa hlási ku Cirkvi a nedá si ju vziať ani za cenu najväčších zápasov a bojov.

Štefana Šmálika pri jeho 80-ke pozdravuje národ ako svojho veľkého syna, prácou a Božím riadením nám daného práve v týchto našich dejinných časoch.

Spievame mu v jeho jubilejný deň spev ním sprevádzaných generácií: "Nezhynie rod náš, veriť neprestane! Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane!"

O jednom svedectve

List čitateľa

Od malička ma doma učili, že biskupi sú nástupcovia apoštolov. Prvý raz som stál zoči-voči biskupovi ešte ako malý chlapec. Tým biskupom bol nezabudnuteľný Eduard Nécsey. Prišiel na oslavy do nášho kostola a ja nejakou protekciou (moja mama bola v tom kostole organistkou) som ho mal privítať básničkou. Bol som taký nervózny, že po dvoch vetách som nevedel ďalej pokračovať. Okolo nastalo hrozivé ticho, ktoré zachránil on tým, že sa usmial a podal mi ruku. Potom som dostal od neho ešte podpísanú modlitebnú knižku. Tento zážitok mi zostal navždy v pamäti.

Pamätám sa tiež, že ako starší mládenec som raz navštívil nitrianskeho biskupa dr. Pázstora. Išiel som ho presvedčať, aby pozval Sv. Otca na Slovensko. S mojími návrhmi som nebol príliš úspešný, ale usadil ma vo svojej pracovni a tak som sa s ním dlhšie rozprával. Potom - už bol večer - viedol ma tento "pán" nitrianskeho hradu po reprezentačných miestnostiach biskupstva a všade mi aj rozprával, čo a odkiaľ je. Nakoniec ma zaviedol do jednej malej rožnej izby a povedal mi: "Toto je moje útočisko. Mám tu ešte nábytok z čias, keď som bol v Puchove farárom. Keď mi je najhoršie, tu sa zavriem a som tu sám." Na tento večer, keď jeden biskup bol ochotný, mne mládencovi, venovať toľko času a hovoriť so mnou priateľsky a s dôverou, tiež nezabudnem.

Ale ešte viac nezabudnem, keď som videl 17. septembra 1988 večer pána biskupa Korca vo vzruchu a hlavou naklonenou, okuliarmi nabok, ako ho štyria príslušníci ZNB chceli dostať do auta. Poznám otca biskupa už skoro 20 rokov, ale v tej chvíli predo mnou vyrástol do ohromných rozmerov. V jeho tvári som spoznal biskupa Vojtaššáka, Gojdiča, Buzalku, Barnáša, Hopku, Pobožného a ďalších, ktorí svoju kňazskú plnosť slávili v ponížení. Bez čiapky, prsteňa a palice. Ale v prvom rade som ho videl v jeho celoživotnom putovaní. V päťdesiatych rokoch, keď už vedel, že jeho konsekrácia je prezradená a čakal už len na zatknutie. Vo vyšetrovacej väzbe, v dlhoročnom väzení, potom rok v sanatóriu a potom pri každodennom gúľaní benzínových sudov a nosení tašky s nástrojmi. A nakoniec na dôchodku, v stálom napätí a zaťažení. Kto zmeria tú vernosť Kristovi, vernosť Cirkvi a jej viditeľnej Hlave? Čo viac nám tento človek môže zanechať ako odkaz?

Často by sme chceli vidieť svoje dejiny v sláve panovníkov a vodcov. Aj židia v Ježišových časoch boli na toto upriameni. "Blahoslavení tichí, lebo oni ovládnu zem" (Mt 5,5). V tichosti a na kolenách vyrastajú opravdivé hodnoty. Takéto hodnoty prežívajú všetky časy. Kým všetko nepravdivé a predstierané zaniká, ony naopak, s časom narastajú, ľudia sa k nim vracajú a nechávajú sa nimi "ovládnuť". Je to asi jediné ovládanie, ktoré netaží a neponižuje.

Tak i vernosť tohto "zabudnutého" biskupa bude raz veľkým svedectvom a blahoslavenstvom tohto ľudu: svedectvom ozajstného nástupcu apoštolov!

-fm-

S p r á v y z o s v e t a

Carlo Carretto za hranicou smrti

Dňa 4. októbra 1988 vo veku 78 rokov zomrel v umbrickej pustovni Carlo C a r r e t t o, ktorý je nám známy prostrednictvom mnohých kníh, ktoré vyšli v slovenskom preklade.

Carlo Carretto bol v rokoch 1943 -1953 predsedom Katolíckej akcie talianskej mládeže. Podľa jeho charakteristiky boli to roky plné práce, vášnivých podujatí, stretnutí s dušami a veľkých snov. V r. 1954 na nešporoch sv. Karola sa rozhodol opustiť všetku svoju činnosť a vstúpil do spoločnosti Malých Ježišových bratov a nasledoval cestu Pátra de Foucaulda na Sahare. Noviciát začal v El Abiod Sidi Seik v Afrike a žil v slávnych pustovniach, postavených Pátrom de Foucauldom v Tamanrasset a Assekrem. V r. 1964 sa na popud predstavených vrátil do Talianska a medzi spelejskými horami vytvoril bratstvo, okolo seba zhromaždil mladých a učil ich modliť sa. Precestoval mnohé krajiny Európy a Ázie, aby šíril Božie slovo aj ústami a ohlasoval Kristovu spásu v "džungli moderného života".

Jeho knihy sú preložené do desiatok svetových reči a niektoré z nich dosiahli viac ako 25 vydaní. Medzi našou verejnosťou sú známe Listy z púšte, Púšť uprostred mesta, Lebo si mi Otcom..., a podobnú ozvenu vo svete majú aj jeho diela Mimo všetkých veci, Len láska zaváži, Cirkev sme my, Na stopách Boha.

C. Carreto je v určitom zmysle typickým príkladom duchovných osudov mnohých kresťanov našej doby. Zdedili kresťanstvo tak, ako sa dedí meno a príslušnosť k istému národu. Pod vplyvom odkresťančenej spoločnosti sa dostávajú do konfliktu s náboženstvom alebo sa stávajú voči nemu lahostajnými. Niektorí však, zburcovaní Svätým Duchom, spamätajú a "obrátia sa" - teda osvoja si to, čo im dávno patrilo, začnú vedome vyznávať toho, ku ktorému už dávno v určitom zmysle patrili, objavia netušený poklad na vlastnom poli.

Niekoľko myšlienok z jeho diel:

... dospel som k istote, že modlitbou sa netratí čas a že nieto primeranejšej formy pomáhať tým, ktorých milujeme, ako je práve modlitba...

... najväčším darom, čo mi dala Sahara, bola modlitba...

Chodieval som, bežal, rozprával som, organizoval, pracoval a potil som sa v presvedčení, že čosi závisí odo mňa, v skutočnosti však nezávisel odo mňa nič.

Bolesť očisťuje lásku; robí ju opravdivou, nefalšovanou a čistou. Vylučuje z nej všetko, čo k nej nepatrí. Oddeľuje lásku od zmyslov, ktoré jej nasadzujú falošnú masku. Láska sa stáva nezištná, nevypočítavá.

x x x

Zapojenie laikov v maďarskej Cirkvi

Od r. 1978 v Maďarsku prebieha trojročný diaľkový kurz na teologické vzdelanie laikov, ktorý ročne navštevuje 150 poslucháčov. Doteraz ho absolvovalo asi 800 laikov. Kurz má vysokoškolskú úroveň.

V marci r. 1986 biskupi oficiálne poverili laikov na výpomocnú činnosť v tých oblastiach, ktoré im umožňuje cirkevný zákonník - vysluhovanie sv. prijímania, vedenie bohoslužieb slova, krst, pochovávanie, príprava na krst a manželstvo (kázne, biblické hodiny) a prípadne vyučovanie náboženstva v školách a v kostole, najmä v tých oblastiach, kde nie je kňaz.

Predpisy vytvorené v Maďarsku biskupskou konferenciou a schválené Štátnym úradom pre cirkevné záležitosti poverenie spájajú s prísnymi obmedzeniami (napr. laik môže túto činnosť vykonávať iba v mieste určenom poverovacou listinou, iba v rámci poverenia a iba pod dohľadom kňaza).

SEDEMBOLESTNÁ PANNA MÁRIA, PATRÓNKA SLOVENSKÉHO NÁRODA, ORODUJ ZA NÁS!